

EVANGYÉLIOMI

PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknél 70 kr. bélyegdij 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

Dr. M'Kerrow moderátori székfoglaló beszéde

az angol presbyterián egyház zsinatának f. évi ápril 23-án megnyilt ülésén. *)

Tisztelt atyák és testvérek! Elfoglalván azon helyet, melyre önök engem, mint az angol presbyterián egyház ezen második zsinatának moderátorát, kijelölni méltóztattak, legelső kötelességemnek érzem, hogy forrón megköszönjem azon szerencsét, melyben engem részesítenek. — Valóban, soha nem vártam, nem is vágytam tiszteletök és bizalmuk ily nyilatkozatára; de ha már ajánlatba hozattam és az elfogadtatott, mint bizonyítéka azon szívélyes uniónak, mely a presbyterián egyház azon két ága között, melyekre eddig oszolva valánk, létrejött, csak hálámnak ad-

*) Anglia presbyterianismusa a történelem folyamában oly sok zátonyra akadt, hogy teljesen kifejlődni s oly nagyszerű eredményeket, mint Skócia evangyéliomi presbyterianismusa, felmutatni egész a legújabb napokig nem tudott. Nincs itt szándékomban a történelem fonalán régibb időkre visszatérni s a presbyterianismus angolhoni viszontagságait eleitől végig, habár csak rövid vázlatban is, felmutatni. Csak azon tényt kívánom ezuttal felemlíteni, hogy az angol presbyterianismus nem nagyszerű működésének egyik nem csekély oka az erők szétforgácsolásában, illetőleg azon körülményben állott, hogy még azok is, kik evangyéliomi tanaik mellett presbyterián egyházkormányzat hívei maradának, különálló egyházakká alakultak s ez elkülönülés egész a mult évig fennállott. Külön-külön a presbyterián egyházak időnként növekedtek ugyan, de világra szóló eredményeket nem igen mutathatának fel. Ugyanazért már régóta feltámadt angol presbyteriánusainkban azon vágy, hogy evangyéliomi tanban és kormányzatban különben is egyező egyházaikat egyesítsék s viribus unitis Krisztus szent ügyét hathatósabban előmozdítsák. A vágy a mult év nyarán ténynyé lett s a testvéri unió az angol presbyterián és angolt egyesült presbyterián egyházak közt Liverpoolban létrejött. Az egyesült egyház, mely „angol presbyterián egyház“ nevet vett föl, nagy reményeket ébresztett jövő feladata és sikerdús működése felől nemcsak saját tagjaiban, de mindazon presbyterián testvéregyházak keblében is, melyek az átlánti óceán két oldalán a létrejött unió iránt meleg érdeklődéssel viseltettek s viseltetnek. És e remények már is kezdik igazolni magukat; mert ime! alig egy évi tartam óta az unió valóban meglepő eredményeket mutat fel s hathatós példaként bizonyítja, hogy egyesült erővel rendkívül sokat lehet tenni Krisztus ügyének előmozdításában. Az egyesült presbyterián egyház ugyanis, második zsinatán, mely f. évi ápril 23—27. napjain Londonban, a regent-negyedi templomban tartatott, az előző évről beadott jelentések alakjában

hatok kifejezést egyfelől azon szives megemlékezésért, melyet az intéző bizottság irántam, nevem ajánlatba hozása által tanusított, másfelől pedig azon teljes összhangért, melylyel ezen testület a reám vonatkozó ajánlatot magáévá tette s megerősítette.

Teljességgel nem szokatlan dolog az agg és őszfejú embereket bizonyos kitüntetésben részesíteni; de bármily mérvű lett legyen is azon befolyás, melyet az ily szokás személyem irányában gyakorolhatott, különösen jól esett azon megjegyzést hallanom, hogy ezen kitünő egyházi állást, melylyel most megjutalmaztattam, azon szolgálatok szereztek meg számomra, miket én, a mint rólam feltételeztetik, az evangyéliom ügyének, az evangyéliomi presbyteriánismus érdekeinek, azon egész testület jólétének, melylyel 50 évi lelkészkedésem alatt egybe voltam kap-

oly eredmények feltüntetésével lepte meg a világot, melyek élő hitről és lelkes tevékenységről tesznek bizonyosságot. Részletekbe épen nem bocsátkozván, a zsinaton felmerült tényekből legyen elég, mint alig egy év kiválóan kimagasló tényeit, csak a következőket jeleznem. Az elaggott lelkészek nyugdíj-alapjára 50000 (ezüst) forintnyi tőke fektettetett be; zsidó missióra mintegy 8312, chinai missió fenntartására mintegy 93,441 (ezüst) forintnyi összeg fordított; a londoni theologiai intézet mellé egy új tanári szék alapja biztosított s 4 tanár fizetése évenként 21,000 (ezüst) forintban van megállapítva; a theologiai intézet 8 meglevő ösztöndíj-alapja 6 tal szaporított: a fenntartási alaphól minden lelkész egyenlő osztalékban évenként 2000 (ezüst) frtot nyer fizetésül; és — a mi valóban szép és nagyszerű — az unió emlékének megörökítésére szánt, ugynevezett hálaadási alaptőke javára mintegy 1.083,060 (ezüst) forintnyi összeg gyűlt be. Ezeken kívül nagy gondot és tevékenységet fejtett ki és fejt ki az egyház a belmissió terén, hol 3 főirány, u. m. az egyház terjesztése, evangyélizálás és mértékletesség sürgetése, veszi igénybe figyelmét. A kontinensi bizottság előterjesztése szerint, a kontinensi országoknak legtöbb helyen evangyélizálásra volna szükségük, kik az evangyéliumi igazságot, a maga egyszerűségében, de komolyan és Isten szentlelkének vezetéke alatt, prédikálnák mindenfelé. Megemlítem még, hogy a zsinaton a következő egyházak képviseltették magukat: u. m. a skót szabad egyház, a skót egyesült presbyterián egyház, az irhoni presbyterián egyház és az egyesült államokbeli presbyterián egyház (Amerikából); továbbá, hogy a zsinat óhaját fejezte ki s intézkedett is, hogy az egyesült egyház olynemű testvéries szövetekezési viszonyba lépjen a skót szabad egyházzal, a milyenben már a skót egyesült presbyterián egyházzal áll; s végre, hogy a zsinat a közeledő edinburghi összpresbyterián zsinatra 6 képviselőt (3 lelkészt és ugyanannyi presbytert) jelölt ki.

B. E.

csolva, egy gyülekezettel összeköttetésben, és egy angol városban teljesíttem.*)

Mélyen érzem azonban, hogy azon nagy felelősséggel járó köteleességeket, melyek teljesítésével önök megbiztak, kellően betölteni erőtelen vagyok. Az élet azon szaka, melyet érnem megengedett, magával hozta, különösebben mostanában, azon közönyös testi és lelki gyengeségeket is, melyek alól a jóval több, mint 70 éves kor ritkán van kivéve. De azon fogyatkozások dacára is, melyekben e szerint szenvedek, s melyek talán a zsinatra ép úgy, mint reám nézve némi ügylátránnyal lehetnek, őszintén meghajlok önök rendelkezése előtt, bizván önök elnézésében és azok segélyében, kik hivatalosan vezethetnek, vagyis helyettem minden szükséges formákban és eljárásokban intézkedhetnek s egyszersmind kérvén amaz egyedül bölcs Isten jóságos gondviselésének és kifogyhatatlan kegyelmének segélyét, ki sorsunk minden körülményeit intézi s ki életünk minden utait kezében tartja

Bár azon tudomás folytán, melylyel e testület minden tagja bőven bir, és azon teljes részletek folytán, melyek közzététettek s különböző utakon köztudomásra jutottak egyházaink közelebbi u n i ó j a felől, szükségtelennek volna tartható, időnként azzal foglalni el, hogy ismételve emlékezetbe hozzuk azon lépéseket, melyek e szerencsés eredményre vezettek; vagy skót és angol történelmünk főeseményeit**); vagy azon tant és kormányzatot, melyet új szervezkedésünkön belül vallunk; de mégsem lehet helyenkivüli annak jelzése, hogy ámbár csak néhány hava telt el,

*) Megjegyzendő, hogy az egyesült egyház előző évről, tehát első moderátora, Dr. Anderson (morpeth-i lelkész) az új moderátort, Dr. M'Kerrow-t (manchesteri lelkészt) úgy mutatta be a zsinatnak, mint akit az evangyéliom ügyében tett kitünő szolgálatok tettek érdemessé az általánosan méltónak ismert megtiszteltetésre, s tehát erre reflektál itt Dr. M'Kerrow. B. E.

***) Annak megértésére, hogy Dr. M'Kerrow itten a skót és angol történelemről együttesen szól, azt kívánom megjegyezni, hogy Anglia saját eredeti evangyéliomi presbyterianismusa a történelem folyamában lassanként elmosódott, megsemmisült; úgy hogy csak néhány gyülekezetből álló töredék maradt hű az evangyéliomi tan és kormányzat puritán zászlójához. E töredék aztán részint a skót „nemzeti“, részint pedig a skót előbb „külön vált“, később pedig „egyesült presbyterián“ nevű egyházhoz csatlakozott; és így Anglia evangyéliomi presbyterianismusa két irányban, illetőleg két csoportban, de mindketekben Skócia befolyása és támogatása alatt, indult újabb fejlődésnek és haladásnak. Később, midőn 1843-ban a mostani úgynevezett „skót szabad egyház“ azon lelkészi szabadság nevében, mely egyedül a Krisztus Jézusban vagyon, elvált és különszakadt a skót nemzeti vagy állam-egyházról, az angol presbyterián gyülekezetek azon csoportjának nagyobb része is, mely addig a skót nemzeti egyházzal volt egybekapcsolva, követte a skót szabad egyház példáját, szintén kiszakítá magát az állami kötelekekből, s egyszersmind önállósítván magát úgynevezett „angol presbyterián egyházzá“ alakult. Az angol presbyterián gyülekezetek azon csoportja pedig, mely a skót előbb „különvált“, később pedig maig is „egyesült presbyterián“ nevezett egyházzal állott kapcsolatban, csak a múlt év nyarán vált külön a skóciai anyafrigytől, azon nevezetes és nagyfontosságú alkalmommal, midőn közte s a már 33 évnyi idővel előbb önállósult

mióta az „angol presbyterián egyház“ czímet felvettük, és így természetesen csak keveset mutathatunk fel egyesülésünk és működésünk eredményeiképen: mindazáltal számos okaink vannak arra, hogy egyfelől Istennek hálákat adjunk a multért, másfelől pedig a hasznos működhetés most már megnőtt erejénél és eszközeinél fogva élénk reménnyel nézzünk a jövő előhaladása és sikere elé. Bátorságunkat, örömlenket éleszti azon benső béke, mely közöttünk lakozik. A testvéri szeretet, mely bennünket egyesített, nemcsak állandóan tart, de folyvást növekszik. Egymással mind jobban-jobban megismerkedünk társadalmi érintkezések, szószék kicserélések, presbyteriumi (egyház-megyei) gyűlések, és azon együttes működés folytán, melyet mint lelkészek és gyülekezetek, közös érdekeink és köteleességeink előmozdítására fordítunk. Terveket alkotunk keresztyén vállalatokra; munkatért jelöltünk belmissiói teendőkre. Felnyitottunk régi gyülekezeteket, létrehoztunk új állomásokat. Buzdítottuk egymást amaz önkénytes adományok fejlesztésének nemes munkájában, melyek az únióval kapcsolatban vették kezdetüket és arra rendelvék, hogy egy nagyszerű hálaadási alapítókét képezzenek, mely egyfelől Isten iránti hálánk kifejezéseül szolgáljon, másfelől pedig képesítsen bennünket, hogy az ő igéjének és parancsainak szolgálatában ezután hatályosabban működhessünk és az ő dicső üdvintézővényének áldásait messzebb terjeszthessük, mint eddig tevők.

Nem lehet itt helyén kívül megjegyezni, hogy bármily szilárdan ragaszkodunk is presbyterián egyházkor-

angol presbyterián egyház közt az általános örömmel várt és fogadott únió Liverpoolban létrejött. Az angol presbyteriánizmus tehát teljesen össze van történelmileg forrva a skóciaival és méltán mondhatjuk, hogy Anglia jelenlegi evangyéliomi presbyterianismusa egyenesen Skócia befolyása és ápoló gondjai közt fejlődött és növekedett azon reménydús előfává, mely a krisztusi örök és rendíthetetlen igazságok áldott gyümölcseinek termésében, saját nagyságának arányához képest jövőre vetekedni lesz hivatva Skócia evangyéliomi presbyterianismusának most már a világ minden részébe szétágazó, termékeny fájával. Hogy mellesleg megjegyezzem, a presbyterianizmust nemcsak azért nevezem evangyéliominak, mert azon egyházkormányzat minden többiek felett leginkább megegyezik az evangyéliommal, de egyszersmind azért is, mert az egyenes és puritán jellemű skót, angol és amerikai presbyteriánok az evangyéliomi irányt és presbyterianizmust annyira azonosítják egymással, hogy az utóbbi alatt már eo ipso az előbbi is érteni szokták. Ilyen szellemű és irányu presbyteriánok már azok, kik — hogy egyuttal ezt is megjegyezzem — a jövő júliusban összeülendő összpresbyterián zsinatot, az evangyéliomi presbyterianizmus fővárosában, Edinburghban tartandólag, tervbe vették és immár a megvalósulás mondhatni küszöbön álló stádiumáig érlelték. Csekély nézetem szerint nagy reményekkel nézhetünk ez összpresbyterián zsinat elé; mert ennek eszméje oly presbyteriánok közt támadt, kik egyfelől a keresztyénség Krisztusához, minden modernes spekulációk dacára és ellenére is, szilárdan és öntudatosan ragaszkodnak, másfelől pedig a kitűzött cél gyakorlati megvalósítására kellő szellemi és anyagi erővel és hatalommal rendelkezhetnek s a valódi és pozitív keresztyénség szent ügyéért lelkesülni és áldozni kitünő mértékben készek. Oh! mily lélekemelő gyönyör azt látni, hogy az átlanti Océán innenső part-

mányzatunk alakjához és nevéhez s bármennyire felibe helyezük is azt minden másnevű egyházkormányzatnak, nem tulajdonítunk annak oly túlzott előnyt és kitünőséget, mely felyül állna az evangyéliomi igazság közhitén és érdekein; mert nekünk komoly óhajtásunk, hogy együttesen működjünk mindazokkal, kik az evangyéliom természetéről és feladatáról Krisztusra és a váltás munkájára nézve ugyanazon határozott elveket vallják, melyeket mi magunk is ápolunk. A mi álláspontunk nem olyan, hogy az ily elveket tagadjuk; hanem inkább olyan, hogy azoknak, kik evangyéliomban szükkölködnek, nyujtsunk támogatást, s azon emberek nagy tömegének munkáljuk javát, kik e világon Isten és remény nélkül, tudatlanság sötétségében, bűn nyomoraiban és tudomány nélkül való elveszés állapotában élnek.

És most az isteni jóság és lelki áldások élvezetében, a szeretet és buzgóság forró lángjainak üdeségében és jótettekre irányuló különböző közegeink megnőtt hatalmával s egyszersmind azon kegyelem erejében bizva, mely a Krisztus Jézusban vagyon, haladjunk tovább örömmel utainkon!

Atyák és testvérek! Ime! összegyűltünk zsinati testületünkben, hogy intézkedjünk egyházunk fontos ügyeire nézve, jelentéseket halljunk annak működéséről, állapotáról s módokat találjunk és terjeszszünk elő annak érdekei előmozdítására. Hiszem, hogy e tekintetbeni eljárásunk a multa való visszatekintésben kielégítőnek s a jövő céljaival szemben bátoritónak fog bizonyulni.

Minden nézeteink és működéseink alapja azon szilárd meggyőződésünk, hogy a biblia isteni

ján és túlsó oldalán lakó presbyteriánok mennyi nemes erőt és buzgóságot fejtenek ki a tiszta és határozott keresztyénség ápolásában, fejlesztésében s az egész világra kiható terjesztésében. Mig az európai kontinensen lévő presbyterián egyházak csaknem mindenikében, sőt — hogy mi se maradjunk el a divatos kortól, vagyis inkább kórtól — saját magyar ref. egyházunk keblében is, fénhéjázva féktelenkedik azon modern irányzat, mely emberi hypothesisen alapuló spekulációk kedvéért a keresztyénség kijelentett vallását végelemzésileg természeti vallássá igyekszik devalválni és így az emberiséget a lelki élet fejlődésében a keresztyénség előtti pogány világ álláspontjára törekszik visszalökni, addig a világ többi részein lakó erős és hatalmas presbyteriánok rendíthetetlen erélylyel és kitartással hirdetik és terjesztik a személyes és gondviselő istenség s krisztusi kegyelem alapján álló valódi keresztyénséget, jól tudván, hogy a mely pillanatban pantheismusi, vagy materialismusi modernes tendenciáknak hódolnának, rögtön megszűnnének keresztyének lenni. De hogy visszatérjek, a honnan kiindultam, azt kell még megjegyzéseimhez adnom, hogy az angol presbyterián egyház, elérvén a teljes férfiség érett korát, önállósította ugyan, az összes érdeklő presbyteriánok öröme, magát anyagi és önrendelkezési dolgokban a skóciai anyaszövetségtől, de a szellemi és erkölcsi frigyét Skóciával továbbra is szilárdan fenn kívánja tartani, amennyiben — a mint fentebb jeleztem volt is intézkedést tett s részben még az únió létrejöttekor intézkedett is, hogy levelező tagok, zsinatra, illetőleg egyetemes gyűlésre küldendő képviselők kinevezése és alkalmazása által kölcsönös érintkezésben és viszonyban álljon úgy a skót szabad egyházzal, mint a skót egyesült presbyterián egyházzal.

B. E.

kijelentés, mely Istentől származó inspiratio útján és Isten azon szent embereinek közreműködése által, kik úgy szóltak, a mint a Szentlélek által vezéreltetek, közölte-tett a világgal. Annak tanai hitünk szerint mennyei származás jeleit hordják magukon; s kétkedő korunk minden hánykolódásai és spekulációi között teljesen egyetértünk a haldokló Rochester gróf bizonyágtételével, ki huzamos hitetlenségbe és erkölcstelenségbe merült élete végén megtért s kezét bibliájára tevén, így szóla: „Igaz bölcsesség van itt; szívhez szóló philosophia van ebben; az, a mi nagy ellentétben áll e könyvvel, a rossz élet.“

A vallási dolgokban tehát, melyekkel jelenben foglalkoznunk kell, legelsőben azon különös viszonyról szükség tisztában lennünk, melyben azokhoz önmagunk állunk. Az nem elég, hogy valaki befoglaltassék azok gyülekezeti számába, kik parlamenti törvénynél fogva az úgynevezett nemzeti egyházhoz tartoznak; az sem elég, hogy nevünk be legyen vezetve valamely nyilvánosan ismert felekezet tagjainak sorába. Krisztus minden igaz tanítványa, létel, kötelesség és felelősség dolgában egy külön egyedet képez, midőn saját lelkének vallásos életéről s ennek az ő saját magaviseletében nyilvánulandó befolyásáról van szó. Ez egyediség pedig áll az ő ama Krisztusba vetett személyes hitében, „ki egyszer a bűnökért szenvedett, igaz lévén a hamisakért, hogy minket Istenhez vinne,“ és az ő amaz őszinte igyekezetében, hogy az Ur minden rendeleteiben és parancsolataiban feddhetetlenül járjon el. Azon lelki újjászületés, mely Krisztus igazsága által az ővele való egységünk felőli szoros meggyőződéssé, és az ő csudálatos kegyelmének viszonzásául az ő iránta való forró szeretetté és szent engedelmességgé fejlődött, teszi azt, hogy mi az ő nevének dicsőségét és az ő ügyének előhaladását keressük. Vajha szüntelen megemlékeznénk a keresztyén életben foglalt hit és erkölcs dolgábani egyediségünk felől s vajha képesek volnánk bizonyítani, hogy azon kötelességünk betöltésében, melylyel az Urnak tartozunk, minden törekvéseink úgy különáll, mint egyesült folyamai a ma szent forrásból veszik eredetüket.

Némelyeket közülünk Isten gondviselése és kegyelme a keresztyén lelkészet tisztére hívott el s ebből folyólag nekünk kiváló ismeretre kell törekednünk és kiváló kötelességeket kell teljesítenünk. Mig egyfelől tőlünk telhetőleg meg kell ismerkednünk mindenféle bölcselmi tudománnyal, mely számunkra hasznot és gyönyört szerez, embertársaink között befolyást biztosít s bennünket arra, hogy velők az igazságot elfogadtassuk, képesekké tesz: addig másfelől azon bölcsesség elnyerésére kell különöbben törekednünk, mely mennyből jö alá és azon kegyelemben és tudományban kell minél inkább növekedni igyekeznünk, mely Urunk és Idvezítőnk, a Jézus Krisztusban vagyon. A

*

mi feladatunk, a mint az ujszövetség tanításaiból és példáiból látjuk, Jézus Krisztusnak és az ő megfeszítettetésének prédikálása s az igazság, hűség és kegyesség gyakorlati kötelességeinek sürgetése. Nekünk nem oly tárgyakkal kell hallgatónk figyelmét elfoglalnunk, melyek a keresztől, és azon szeretettől, mely bennünket nem önmagunknak, hanem annak, ki meghalt érettünk, de ismét feltámadott, sürget élni, egyáltalában távol állanak, — nem anyagi tudomány és világi bölcsesség tárgyaival, hanem azon szellemi nagy igazság egyszerű mivoltával, czéljával és hatalmával, hogy „az Isten a Krisztusban vala, ki megbékéltette magát a világot, nem tulajdonítván nekik az ő bűneiket.“ Nem akarom azt vitatni, hogy bizonyos evangéliomellenes tanirányzatból származó tévelygések és hamis állitványok egyáltalában soha ne mutattassanak fel szószékeinken; de mégis jobb, hogy azok, kik az ily tárgyak megvitatására képességgel bírnak, tegyék azt más helyeken és más alkalmakkor. Valóban, a lelkészek közül csak kevesen képesek az Isten és Krisztus iránti hitetlenség tudományával kellőleg elbánni; s a merőben dagályos szónoki nyilatkozatok csak ártanak a védetni kívánt ügynek. Végezzük tehát az Ur munkáját, mindenestre pedig az Ur napján és az Ur példája szerint, s bizzunk abban, hogy habár nem kitűnő szónoklattal és nem emberi bölcsesség csábító szavaival állunk is elő, Ő biznyságot fog tenni kegyelmének ígéje felől. (Vége köv.) *B e t h l e n d i E n d r e.*

B E L F Ő L D.

Báró Vay Miklós Debreczenben.

A magyar reform. egyház egyház egyik oszlopembere, a tiszamelléki egyházkerület főgondnoka, az egyházkerületek egyetemes értekezletének (Convent) elnöke május 29, 30. és június 1-ső napjain Debreczenben tartózkodott, hol közérdekű protestáns ügyek felett több egyházi egyénnel tanácskozott. Ft. Révész Bálint püspök ural meglátogatta volt Révész Imre urat. Volt a kollégium új épületében. Távozása napján jun. 1-én d. e. 11 órakor a főtanodai tanárkarok tisztelegtek nála, a báró ur püspök ur szállásán fogadta az igazgató-tanárokat s az ezekhez csatlakozottakat. Tóth Mihály hittanár, mint ez idő szerint igazgató, szívből jött hangon üdvözölve nagynevű főgondnokot mint oly egyént, kihez egyházkerületünknek s főiskolánknak még a multból sok emléke van kötve, mint közegyházunk Palinurusát, a bekövetkezendő nagyfontosságú nemzeti zsinati mozgalmak élén álló, s erre félszázadot haladó közszolgálatát által annyira érdemes férfit. A báró ur megköszönte a megemlékezést, mondván többek közt: ha szinte a körülmények ereje által más kerületben kellett is átvennie a neki juttatott szép helyet, érzelmének, ragaszkodásának e nagy kerülethez kötő gyökér szálai épen nem metszettek el. Bár $\frac{3}{4}$ századnyi élete már nyugalmat követelne: de a közügy érdekében a mi ereje még fentartatott az isteni gondviselés kegyelme által, kész azt a közügyre szentelni, — remélvén a támogatásokat, — kezet szorított a bemutatott egyesekkel, kik két tanár hijával elvonultak. Elfogadtatván egyértelműleg a testvér-egyházkerületek

által az alkotmányozó nemzeti zsinatot előkészítő s azon egy esetre teljhatalommal felruházott konventnek Debreczenből tetetett indítványa, a konventnek idejéül szeptember eleje, helyül pedig Debreczen tüzetett ki, előzőleg pár nappal maga báró ur eljövend. Említettett, hogy némely konventre utasított sürgősebb tárgyak felett is lehetne akkor, habár nem döntőleg is, eszmét cserélni, s ez utóbiak kiválasztásáról előzőleg gondolkozni. A világon levő, presbyterián elveket valló, reformátusok edinburghi nagy gyűlésére képviselőkül eddig kijelölt egyének egy és más oknál fogva az odamenetelre nem ajánlkoztak, a tisztelgés után a báró ur és püspök ur felszólítván Balogh Ferencz tanárt, ő oda nyilatkozott, hogy ha kívántatik, szives örömmel felajánlja magát az elmenetelre, mihez képest meg is bizatott az edinburghi gyűlésre menetellel. Még legalább egy világi egyént óhajtanak megnyerni, ha már ez idő szerint több egyén nem ajánlkozik. Püspök ur ujjolag felemlíté, vajha Horthy István segédgondnok ur, kit a debreczeni május 15-iki tanácskozás egyhangulag ajánlt volt, s kinek neve tévedésből maradt ki az Ev. prot. Lap^o közelebbi számából, kedvező feleletet adna, s elfogadná a megtisztelő megbízást, s elmehetne Skóciába.

A Gondviselés kegyelme kísérje tovább is a közügy terén fáradozó báró ur lépteit, hogy hazai protestántizmusunk jövőjét az örök alapelvekhez hiven szép révpartok felé irányozhassa a hű lelkek segédlete mellett! a+o.

Dunamelléki reformált egyházkerület.

A dunamelléki ref. e. kerület közgyűlése május 26-án nyitott meg főtisztelendő Török Pál püspök, s nagyméltóságú gróf Lónyai Menyhért elnöke alatt, — ezt megelőzőleg a lelkészi vizsgák voltak május 24. 25. s a tanügyi bizottság munkálódott; május 27-én a lelkészi állomást nyertek szenteltettek fel, beszédet ez alkalommal Kálmán Gyula ságvári lelkész tartott.

Május 28-án a püspöki jelentés olvastatott fel s vétetett tudomásul; majd a miniszteriumoktól leérkezett több rendeletek olvastattak fel.

Május 29-én az államszegély-osztó bizottság jelentése olvastatott, melyszerint egyes egyházaknak, s folyamodó egyeseknek segélyül, s kölcsönért folyamodó több egyháznak mintegy 11,000 forint osztatott ki, a kölcsöntől 5% kamat jár az egyházaktól. — Jelenti ennek folytán püspök ur, hogy az államszegélyezési pénztárnok méltóságos Várady Gábor urnak még a mult évben tett lemondása után ezen pénztárt nt. Ballagi Mór ur kezelte ideiglenesen megbizva, úgy azonban, hogy kivüle még két egyénnek is jutott a kezelésből egy-egy rész; s miután így háromfelé is kezelve bajos dolognak tünt fel a számadás elkészítése; kéri az egyh. ker. közgyűlést arra, hogy egy pénztárnokot válaszszon; s ilyenül ajánlja nt. Sipos Pál esperes urat, ki némi mentegetődzése után vállalkozott is e tiszt elvállalására, de egyelőre csak egy évig.

A pesti theologiai intézetről olvastatott fel a jelentés, melyszerint ezévbén 36 theologus*) volt az intézetben, kik mindnyájan nagy szorgalommal s kitűnő és jeles eredmény-

*) A tanév elején nagy zaj ütöttett (lásd Enyedi Szemle 1876. év 271. lapon) a Pestre tóduló „szokatlan nagy számú“ theologusok felett, holott 1875-6-ik tanévben Filó L. kimutatása szerint (Ev. Prot. Lap 1875. év 179. oldal) 37 theologus volt. Ugy kell lenni, hogy sokan eltávozhattak. Szerk.

nyel tanultak, s a kötelezett tantárgyakon kívül magánmunkás-ságban is foglalatosaak voltak; volt az intézetben önképző kör, gyorsírói egyesület.

Bemutatja ezzel kapcsolatban püspök ur nt. Ballagi Mór urnak tanári állásáról lemondó levelét, melyet csak e napokban kapott. Meglepetéssel fogadta a k. gyűlés e lemondást, s kérte az illetőt e lemondás visszavételére; de Ballagi Mór ur nem akarva több motívumot hozni fel elhatározására, csak azon egyet említi meg, hogy egészségi állapota szükségessé tette e lemondás benyújtását. — A lemondást tudató irat az intézet ügyeinek vezetésével megbízott választmánynak adatik ki további intézkedés végett.

Az iskolai hármass bizottságba az elhunyt tagok helyett új tagok választása lévén szükséges: felhivatnak az illető közegek a választások megtételére.

A Debreczenben tartandó Conventre a k. gyűlés tagjai által szótöbbséggel képviselőknek választottak Szász Károly, Fördös Lajos, s másodszeri szavazás után Baksai Sándor urak egyházi, — s Tisza Lajos, Szilágyi Dezső, Molnár Aladár urak világi részről.

A pesti egyh. megyének mult évben tett, s ker. gyűlés által az e. megyékre leküldött indítványára az e. megyék nyilatkozatai felolvastatván, kitűnt, hogy ezen indítvány — mely az e. kerületen, s e. megyéken — hol az egyes egyházak képviselői szavazati joggal bírnak — hozott rendszabályoknak az egyes egyházakhoz leendő leküldését megszüntetni véli — az e. megyék többsége által elfogadtatott. — A.-Baranya észrevétellel fogadja el, K.-Somogy, Pest, Vértesalja elfogadja; — nem fogadja el: Kecskemét, Solt, Felső-Baranya; a tolnai egyházmegye az esperes jelentése szerint elfogadta, de mivel ezen elfogadás határozata a jegyzőkönyvből kimaradt: nyilatkozata nem számittatik. — Hosszas vita keletkezett mindjárt az alsó-baranyai nyilatkozat felolvasásánál, melyben részt vettek: Halász B. kielégítőnek találván az alsó-baranyai egyh. megye nyilatkozatát, Ráday Gedeon gróf nem tartva kielégítőnek azt, Kiss Miklós mint azon e. megye segédgondnoka kijelentve azt, hogy azon észrevétele a baranyai e. megyének csak az alaptörvényekre vonatkozik, s miután itt csak rendszabályokról lehet szó, ezekre nézve elfogadónak lehet A.-Baranya nyilatkozatát venni, s kéri is azt úgy vétetni, Szilágyi Áron kéri figyelembe venni az e. kerületnek a statutumok megváltoztatásáról szóló határozatát. — E vita berekesztése után kimondatott, hogy a pesti e. megye indítványa elfogadottnak tekintetik. — Filó Lajos megnyugszik — eltérő nézete mellett is — a határozat illetén kimondásában, de mert az eddigi gyakorlat s határozatok azt kívánják, hogy a rendszabályok módosítása, s hozatala az egyes egyházak tanácsüléseiben is megvitattassék, s azért ezen indítvány megtételekor még nem volt megváltoztatva az eddigi eljárás, még ez esetben küldessék le az egyházakhoz az indítvány. — Ezen nézete F. L. urnak helyeseltetvén, kimondatott, hogy az egyes egyházakhoz az indítvány ezúttal még leküldetik.

A lelkészválasztási szabályok módosítása ügyében beérkezett e. megyei határozatok átnézése után teendő jelentés megtételére, minden e. megyéből egy, s így összesen 8 tagból álló bizottság küldetik ki; e bizottság jelentését még e gyűlés folyamára bevárja a k. gyűlés. Az elemi tanítók választásáról szóló szabályjavaslat 153 szavazattal, 36 ellen elfogadtatott. Mint szinte a presbyterválasztási javaslat is elfogadtatott 117 szóval 100 ellen.

A Ráday-könyvtárnak — mely többfelől tett ajánlódékozás útján számos könyvvel szaporodott, s így nem is nevezhető már Ráday-könyvtárnak — átnézésével, s az ezen könyvtárról szóló jelentéssel megbízott küldöttség nem adhatván be jelentését, annak bevétele kimondatott.

A pesti theologiai intézet pénzügyeiről a jelentés felolvastatván, kitűnt, hogy az átnézett számadások szerint ft. Török Pál püspök ur által az intézetnek a régebbi években nyújtott segélyösszeg mintegy 6000 forint; s ennek és a már visszatért összegnek kamatai 9640 frtra rugnak. — Püspök ur ezután elmondja, hogy ő a mult évben úgy nyilatkozott, hogy azon összeg után, melyet a theologiai intézet számára saját pénzéből kellett adnia, kamatok felszámítását nem kívánta, s nem is tudva ezen mennyiségnek számát, arról lemondott; az egyházkerületi gyűlés azonban ezen ajánlatát nem fogadta el, s utasította a kiküldött bizottságot, hogy a kamatokat számítsa fel, s ha már főtiszt. püspök ur nem várja is ezen kamatok kiszámítása után előálló összeget, azt megtéríteni kötelességének ismeri az e. ker. — ezen összeg Török Pál-alapítvány néven az intézet javára adandó. Most felszámítva lévén a kamatok, úgy látja, hogy azok oly összegre mennek, melyet elajándékozni helyzetében nem lehet, s kéri az e. kerületet ezen összegnek — ha bár apró részletekben is — letörlesztését. — Az e. ker. közgyűlés püspök urnak azon kijelentésére, hogy a mint a pénztár állapota megszorítás nélkül engedi — úgy, és apró részletekben is letörleszthető ezen összeg — jegyzőkönyvileg köszönetet mondva — a visszatérítést határozatilag kimondá.

Jelenti ezután püspök ur, hogy adakozott egy pesti lakos, — a szentesi ref. egyház 1000, a budapesti izraelita hitközség 400 frt, özv. Parragh Istvánné 63 frt, Balázsfalvi Kiss Karolina 105 frt, néhai Nagy István lelkész 200 frt, néhai Szabó Pál mezőtúri volt lelkész 2 alaguti részvényt, Bognár Gábor örökösei 400 frt.

Május 30. tartott közgyűlésen a szlavoni-szeréni missióbizottság jelentése olvastatott, melyben feljegyeztetik, hogy a missiói pénztár javára ez évben többektől 90, az alsó-baranyai e. megyéből 49 frt, továbbá gr. Ráday Gedeon urtól 50 frt folyt be; — ezután felemlítetik a missióban levő becskai egyház jóakaratu törekvése, s felállítandó isk. épület javára segélyérti kérelme, s végül a missió ügyét eddig vezetett e. ker. bizottság lemondása. — Ez utóbbira nézve határozatott a missió bizottságnak központira, és vidékire leendő felosztása, a központi bizottságnak tagjai lesznek: Fördös Lajos, Ballagi Mór, Szász Károly, Tisza Lajos, Szilágyi Dezső, Kiss Miklós, Ráday Gedeon gr. s gr. Degenfeld Lajos, — a vidéki bizottságnak pedig a f.-baranyai e. megyében eddig is működött egyének lesznek tagjai.

A nagy-kőrösi tanítóképezdéről úgy a főiskoláról szóló jelentések olvastattak fel s vétettek tudomásul. — A tanári gyámegyletről a jelentés szinte betérjesztetett, s tudomásul vétetett; s a gyámintézet javára kért segély megajánlása a pénztári állás erejéhez képest megígértetett. — A lelkészválasztási szabályok felől tett e. megyei nyilatkozatok megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése újabb szerkesztés végett visszatartván a bizottságnak, a vallásügyi miniszternek a közgyűlésen kiküldött bizottság jelentése olvastatott, s felemlítése után annak, hogy kiktől küldettek be munkák, és kik által bíráltattak meg azok, — indítványozta a bizottság, hogy bírálóknak minden átvizsgált munka után 2 arany, az elfogadott művek szerzőinek

pedig minden nyomtatott iv után 50 frt lenne fizetendő; az így létrejött kézi könyvek az e. ker. tulajdonává válván. — A nyomdai munkának eszközésével, s az eladási eljárás megállapítása felől javaslat készítésével Kovács Albert bízott meg.

Az énekeskönyvi bizottság jelentésében foglalt azon nézet, hogy miután a testvér e. kerületek is tervbe vették az énekeskönyvek újjáalakítását — egyetértőleg kellene eljárni ez ügyben — helyeseltetvén, meg lesz kísértve az egyesülés e célra a Conventen.

Azon indítvány — mely ft. Török Pál pspök urnak járó összegnek egyszerre leendő kifizetését célozta, püspök urnak azon nyilatkozata folytán, hogy ismerve a pénztár állását, nem kíván ezen reá nézve kedvező indítvány által nyújtandó kedvezményben részesülni — nem fogadtatott el.

A Gusztáv Adolf-egylettel a bizottsági jelentés helyeselt indokaiból szorosabb szervi összeköttetésbe kíván lépni az egyházkerület.

A könyvtári bizottság jelentése felolvastatott, — melyből kitűnt, hogy az úgynevezett Ráday-könyvtár mintegy 20,000 darabból, s nagybecsű kéziratokból áll; ezenkívül az egyesek által ajándékozott könyvek is számosak; a rendezés kezdetét vette, s mintegy 700 darab — a hungaricák egy része — rendezve van, — véleményezi a bizottság, hogy a Ráday-könyvtár, külön rendezve állíttassék fel, s a mások által ajándékozott könyvek 2 csoportba, e szerint az egész könyvtár 3 csoportba osztassék fel.

Szilády Áron — ki a mult évben a rendezésnek maga költségén leendő megtételére ajánkozott — helyreigazítván a bizottsági jelentés némely észrevételeit, s megjegyzést téve azon szavakra, melyek egy év alatt 700 darabnak rendezéséből indulva ki, nagyon hosszú idő alatt mondták reménylhetőnek a rendezés bevégzését — kijelenti, hogy a könyvtár 3 csoportra osztását nem helyesli; fel lesz írva minden darabra az adományozó neve, s a Ráday-könyvtárból való könyvek R. betűvel jelöltetvén meg, ki lesz tüntetve, hogy mely könyvek tartoztak a Ráday-könyvtárhoz; — ezután arra kéri az e. kerületet, hogy csak annyi helyről is gondoskodják, hol legalább a duplumok elférnek, ekkor reményli, hogy egy év múlva több eredményt lesz szerencsés felmutatni. A rendezésre vállalkozott helyesléssel fogadott szavai után élénken megéljeneztetett.

Az anyakönyvek vezetésének, s a családi ivék kiadásának módosítása végett beadott indítványa Szilády Áronnak hosszas vitát keltett. Az indítvány azon pontja, mely a halvaszülötteket csak a halottak anyakönyvébe véli bejegyzendőknek — nem fogadtatott el; azon pont, mely a házassági összekelést — a völégény lakhelyén vezetett anyakönyvbe is — de szám nélkül bejegyeztetni véli — elfogadtatott; — a 3 ik pont, mely a családi ivék helyett — de csak örökösödési eseteknél — külön, minden egyes esetről kiállított kivonatok kiadását szorgalmazza — nem fogadtatott el. (Folyt. köv.)

V a s k a l a p.

A Leopold emlék-alapítvány terve.

A magyarhoni e. e. e. gyámintézet által az 1790¹/₁-iki 26-ik törvénycikk alkotása és szentesítésének emlékére gyűjtendő „Leopoldianum” alapítvány tárgyában indokolt indítványa az e végből az 1876-iki egyetemes gyámintézeti gyűlés által (jegyzőkönyvének XIII. pontja alatt) kiküldött bizottságnak.

I.

Kivonat a magyarhoni e. e. e. gyámintézet 1876-ik évi közgyűlésének jegyzőkönyvéből:

„XIII. Gyurátz Ferencz dunántúli gyámint. elnök, úgy a központi bizottmányban mint az ettől nyert meghatalmazás folytán itt is, egy nagy horderejű indítvánnyal lép fel. Kiindul az osztrák tartományokban levő ág. és helv. hitv. ev. egyházak azon elhatározásából, melyszerint azok, a II. József császár által 1781. jun. 30-án kiadatott türelmi parancsnak, mint egyházuk mintegy feltámasztójának méltó emlékére, s ezen egyháztörténelmi ténynek megörökítésére, az 1881. jun. 30-án megtartandó százados emlékűnnepély idejéig évről-évre gyűjtést rendeznek összes egyházaikban, azokat tőkésítik, s akkor, kamatjával és a külhoni hitsorsosoktól remélhetőleg nyerendő adományokkal együtt, — egy kamatjaival egyházi közczéljaik előmozdítására szolgáló központi tőkévé összeolvasztják. — Felemliti továbbá, hogy a némethoni Gusztáv Adolf-egylet is, a kötelékében levő összes fő-, fiók-, női és önálló egyleteket 1876—1881-ig terjedő időben évről-évre gyűjtendő és tőkésítendő hasonló czélú adakozásra felhívta, — mely adományok a százados ünnepély napján a lipcsei közdonti bizottmány által fognak egy összegben átadatni. Felhossa még azt is, hogy a G. A.-egylethez Zimmerman darmstadti prelatus és az egylet egyik alapítója által benyújtott kiszámítás szerint: ha minden nőegylet csak 5 frt, minden fiók-egylet csak 10 frt, minden fő-egylet csak 50 frt, és a központi bizottmány 500 frtot fognak évente e célra adni és tőkésíteni, a G. A.-egylet adománya 1881-ben a tőkésített kamatokkal együtt 103 ezer frtra fog felszaporodni, mely összeg a türelmi parancs által felszabadított német és tót tartományokban létező protestáns egyházak segélyezésére fog fordíttatni.”

„Ezeknek előrebocsátása után indítványozza: hogy magyarhoni egyház-egyetemünk az 1791-ik évben hozott 26-ik t. cikknek s illetőleg azon nagyjelentőségű ténynek emlékére, melylyel törvényhozásunk és koronás fejedelmünk prot. egyházunknak a vallásszabadság és egyházi autonomia tárgyában újabb és törvényesen igazságot szolgáltatott és ezáltal a békes fejlődésre egyházi új korszakot nyitott, 1877—1891. év közt terjedő időben gyámintézeti uton és módon rendezzen minden egyházban évről-évre gyűjtést, szerezzon adományokat, tőkésítse azokat, s az ekként gyűjtött összegeket központi tőkének határozván, tegye annak kamatjövendelmét egyházi közczélokra 1891-ben folyóvá.”

„Egyetemes gyűlésünk ezen nagy horderejű indítványt tudomásul vezén, annak kivitelére vonatkozó részletes javaslat-tellel indítványozó Gyurátz Ferencz és Zelenka Pált akként bizza meg, hogy javaslatukat a ft. elnökség útján az esperességi és kerületi gyámintézetekhez tüzetes megbírálás végett idejében terjeszszék fel.”

II.

Alulírottak a fent idézett jegyzőkönyvben foglalt és vett utasítás értelmében

tekintettel arra, hogy az 1790-1. évi országgyűlés biztosította a 26-ik törvénycikkben azon törvényes alapot, melyen két századig üldözött egyházunk, elismert jogainak háborítlan birtokába jutván, éledő erővel foghatott egyházas jövője felvirágzásáért, a valláserkölcsi élet emelése, a lelki szabadság és felvilágosodás tovább fejlesztése körül számára a gondviselés által kitűzött nagy feladatért lelkes munkássághoz;

Tekintettel arra, hogy ezen polgárilag is törvényes alap biztosításánál halhatlan érdemei vannak boldog emlékezetű II-ik Leopold magyar királynak, mint a kinek emelkedett szabad szelleme, lefegyverezve minden ellenséges törekvéseket, hű szövetséges gyanánt, diadalra segíté igazságos ügyünket;

tekintettel arra, hogy a 13 év múlva elkövetkezett százados évfordulón, a hazai prot. egyház kegyeletes megemlékezése maradandóbb és méltóbb módon nem nyilvánulhat, mint, ha a szabad szellemű király nevéhez kötött egy egyetem alapítvány is fogja ezen történetileg nevezetes ténny megörökítve hirdetni, — gyámintézeti czélú jövedelmével pedig szükölködő egyházaink s tápintézeteink anyagi inségét évről-évre enyhíteni

indítványozzuk:

„Mondja ki az egyetemes gyámintézet határozatilag, hogy azon, magyarhoni prot. egyházunkra nézve örökké nevezetes, 1790-1-iki országgyűlési törvény szentesítésének (1791. márcz. 12.) emlékére az evangyéliomszerű jótékonyágnak egy új oltárt emel, — annak alapját már most leteszi, Leopoldiánum nevezete alatt egy alapítványt létesít, s azt az alábbi módon fogja növelni, kezelni és értékesíteni. (Vége köv.)

K Ü L F Ö L D.

A skót szabadegyház egyetemes gyűlése.

Folyó évi május 24-ikére tüzetett a skót szabadegyház, ez idő szerint már 35-ik egyetemes gyűlése. Oly egyház gyűléséről van itt szó, mely valóban nevezetes állást foglal el a keresztyén világban. A skót szabadegyház egész történelmét önzetlen irány, hazafias czél, nemes bőkezűség, és valóban keresztyéni áldozatkészség, mindenekfelett pedig a Krisztus iránti tántorithatlan hűség jellemzik. Odaadó lelkészei és befolyásos, buzgó világi tagjai folyvást a legkomolyabban törekvének az egyház előhaladásán s azon évi jelentések, melyek időnként az egyetemes gyűlések elé terjesztetnek, fenhangon bizonyítják, mily szembeötlő sikert tudott és tud ez egyház felmutatni Krisztus szent ügyének s ezáltal az emberiség jólétének előmozdításában. — Térjünk át tudósításunk tulajdonképi tárgyára, vagyis tegyük át szemlénket azon diszes és nagy terembe, mely a szabadegyház gyűléstermének (Assembly hall) nevezetik s kisérjük figyelemmel végig a fentjelzett időben megnyílt gyűlés érdekes és tanulságos folyamát.

Már jóval előbb, mintsem a gyűlés megoyításának ideje bekövetkezett volna, a nagy terem földszintjén a tagok elfoglalták helyeiket; a karzatok pedig, melyek részint a helybeli és vidéki nem-tag lelkészek és presbyterek s általában egyházi tisztviselők, részint pedig a helybeli és vidéki nagy közönség és hittanulók részére szoktak fentartatni, a terem mind a négy oldalán egész zsufolásig megteltek férfi és nő haligatósággal. Déli 12 órakor a lelépendő moderátor, Dr. M'Lauchlan, edinburghi lelkész, megelőzve a moderátor érkeztét jelentő hivatalosolga által, s követve a gyűlés jegyzői, u. m. Sir Henry Moncrieff edinburghi és Wilson dundee-i lelkész és hittudósok által, megjelent a terem bejáratánál s tiszteletteljes fogadására a teljes zsufolásig megtelt ház azonnal felállt helyéből. Elnök és jegyzők elfoglalván helyeiket, kezdetét vette az egyszerű, de lélekemelő istenisztelet. Elsőben a 47-ik zsolttár néhány verse énekeltetett s erre következett elnök által a buzgó imádkozás és a bibliából I. Pét. 2 nek felolvasása; azután a 132-dik zsol-

tár 4 versének eléneklése után jött a lelépendő moderátor egyházi beszéde, ezen alapige alapján: „A ki hiszen a Fiuba, vagyon annak örök élete, a ki pedig nem hiszen a Fiunak, nem látja az életet, hanem az Istennek haragja marad rajta. (Ján. III. 36.)“

Szónok azon bizonyágtétel világos és határozott voltából indulva ki, melyet Keresztelő János Jézusról és az ő megváltói tisztről tett, a felvett szöveg igazságait positiv és negativ szempontból tárgyalja, kimutatván, hogy az emberiség egész történelme itélet és kegyelem folyamából áll. A mély csendben és nagy figyelemmel hallgatott beszéd részletes ismertetésébe nem bocsátkozhatván, legyen elég csak azon helyet idéznem, mely a biblia ellen intézett támadásokra vonatkozik. „Az igazság egy, és a mi igazság az Isten igéjében, igazság az ember szívében is. Hogy a biblia s ezzel együtt az egyház hite ellen támadások intéztetnek, azon nincs miért csudálkozni. Az volna csuda, ha a dolog másként volna. Mohamed koránja sohasem részesült azok részéről, kik magokat mohamedánoknak vallják, oly támadásokban, a milyenek a biblia ellen keresztyén országokban és oly emberek által, kik magukat keresztyéneknek vallják, intéztetnek. De ennek oka nem messze keresendő. A biblia igazság s ennél-fogva az igazság elleneinek támadásra kell ellene kelniök. És ez így volt kezdettől fogva. Minden kor megszülte saját támadóit; minden kor előállott saját fegyvereivel, melyek néha többé, máskor kevésbé voltak félelmesek, néha a durvaság színében, máskor a műveltség magas igényeinek ürüge alatt jelentkeztek. Soha egy könyv sem állott ki oly támadási viharokat, mint a biblia, és mégis most, nem félek kimondani, szélesebb hatalmat gyakorol az, mint gyakorolt valaha történelme folyamában. Az emberek támadásai által ártalmat, romlást okozhattak maguknak, de a biblián (Istennek hála!) nem ejthetének semmi valódi sérelmet; és nem is fognak ejteni. A biblia fenmaradása egyike a világtörténelem csudáinak és nem kell attól félnünk, hogy az fen ne maradna mindaddig, míg áldott feladatát teljesen be nem végezte. De azt mindnyájan mondhatjuk, hogy nincs sajnálandóbb, nincs veszélyesebb, és keresztyén emberekre nézve nincs botrányosabb vállalat, mint a keresztyénség bibliai hitének ostromlása. Álljunk ellene testvérek! mindazon pogány és erkölcsstelen iránynak, mely bennünket körülvesz; fejsük ki minden erőnket, hogy az emberek tiszteletét az isteni ige iránt fentartsuk. Az egyháznak arra egészen szüksége fog lenni. Nem nehéz belátni annak szükségesképi következményét, ha az irás tekintélye megingattatik. Isten és az egyház ellenei jól tudják, hogy ha a bibliai alapokat megingathatják, azzal egyszersmind az evangyéliomi vallásra mérnek csapásokat; és bármit gondoljanak is arról az emberek, létezik egy áramlat — félünk, hogy emelkedő áramlat, — mely az evangyéliomi vallás s mindazon drága tanok ellen tör, melyek azzal egybe vannak kapcsolva és ezen áramlat nagyon szerencsétlen eredményekre vezethet. — Ennek ellenállani egy egyháznak sincs nagyobb feladatában, mint a skót szabadegyháznak.“

A nagy hatást gyakorolt beszéd után ismét ima s a 132-ik zsolttár egy részének eléneklése következett és ezek végeztével a gyűlés megalakult.

A gyűlés első feladata a tagok névsorának felolvasása volt, — kétségkívül terhes formalitás Sir Henry Moncrieffra nézve s talán felesleges is általában, miután a hosszúra nyúló névsor (jelenleg az egyetemes gyűlés tagjainak száma 712) különben is nyomtatásban kézhez kapható, de annyiban legalább

elnézhető, a mennyiben tagoknak és nem-tagoknak időt nyújt közben, egyfelől a hallott moderátori beszéd érdemeinek taglálására, másfelől pedig a gyűlés ügyfolyamának valószínűségéről folytatott bizalmas szóváltásra.

A névsor olvasás formalitásának végeztével Dr. M'Lauchlan feláll, hogy megtegye utolsó moderátori kötelességét, s ehhez képest, miután a legvégső alkalmat is megragadta volna köszönetének és hálájának kifejezésére azon szerencsésért, melyben mint moderátor részesült s azon szives és testvéries támogatásért, melylyel mint olyan a ház minden tagja részéről találkozott, a gyűlés elé terjeszti utódja, az ujonnan választott moderátor, Dr. Goold nevét, a roppant közönség zajos tetszésnyilvánításainak közepette. Dr. Goold — a mint Dr. M'Lauchlan megjegyezte — általánosan elismert nevet vivott ki magának úgy az egészséges theologiai irodalom terén, mint a bibliaterjesztés ügye körül kifejtett működése által; de másfelől is elválhatlan az ő neve azon uniótól, mely a megelőző évi egyetemes gyűlés alkalmával a szabadegyház és a reformált presbyterián egyház közt létrejött. Ő volt ugyanis a reformált presbyterián egyház vezére s mint ilyen nagyban befolyt az unió szerencsés létrejöttére. — Semmi sem lett volna tehát illőbb, mint az őszinte egyesülés bizonyítékául épen Dr. Gooldot választani a szabadegyház legközelebbi egyetemes gyűlésének moderátorává.

Miután Dr. M'Lauchlan előterjesztését a gyűlés világi tagjai részéről és nevében Kintore gróf egy csinos beszédben magáévá teszi, az ujonnan választott moderátor egy három tagu küldöttség által a terembe vezetetik s a tiszteletből felálló gyülekezet örömeinek és tetszésének nyilvánulásai között elődtől az elnöki széket átveszi.

Dr. Goold egy minden tekintetben kitünő beszéddel foglalja el moderátori székét. A hallgatóság tetszésének és rokonszenvének jelei sokszor nyilvánulának, különösen azon helyeken, hol Dr. Goold a komoly meggyőződés egész erejével és a szónoki lelkesültség elragadó hatalmával apologetikus szellemének és elveinek adott kifejezést. A nagyhatású beszéd részletes ismertetésébe azért nem bocsátkozom ezuttal, mert jobbnak látom, hogy a gyűlés folyamáról bevégezndett tudósításom után, magát az egész beszédet, vagy annak legalább apologetikus tartalmu részét átdolgozzam s úgy hozzam az „Ev. Prot. Lap“ t. olvasói tudomására, a szerkesztőség engedelmével.

A moderátori székfoglaló beszéd elmondása után Dr. M'Lauchlan indítványozza egy bizottság kinevezését, mely a királyné őfelségéhez egy üdvözlő feliratot készítene születésnapjára alkalomával, mely épen összeesett az egyetemes gyűlés megnyitási napjával. Indítványozó mondja, hogy alattvalói hűség tekintetében nincs loyálisabb testület a szabadegyház gyűlésénél.

Megemlíthető még azon bizottságok kinevezése, melyek a gyűlés ügymenetének megállapításával és a gyűlés elé terjesztendő iratok, felterjesztések és javaslatok átvizsgálásával bízták meg.

A gyűlés a moderator benedictiója után feloszlott.

(Folyt. köv.)

Bethlendi Endre.

K Ü L Ö N F É L É K.

— Pártolók névsora (VI-ik közlemény). „A vasárnap és a munkás osztályok“ olvasmány kiadására pártolók: 49)

Gulyás Lajos ref. lelkész Nagy-Bánya, 1 frt. 50) László János ref. lelk. Bihar Nagy-Bajom, 1 frt. 51) Erős Lajos 1. éves hittallgató Debreczenben gyűjtő (Munkácsi L., Szabó K., Kovács Sebestyén K., Vincze Ö. 2-od éves, Ónodi S., Péter G., Kovács Gy., Magyar I., Szilágyi S., Szúk K., Tóth A., Szokolai B., György L., Tóth I., Baji J. 1-ső éves hittallgatók) 1 frt 50 kr. 52) Barkász Albert ref. lelk. Méhtelek, 50 kr. 53) Bakos József ref. lelk. Bakonszeg, 1 frt 60 kr. 54) Herczeg Ferencz ref. lelk. Ó-Moravicza, 1 frt. 55) Zsigmond Sándor ref. lelk. H.-Szoboszló 1 frt. 56) Soltész László ref. lelk. H.-Szoboszló 1 frt. 57) Kiss Endre ev. lelk. Alberti, 1 frt. 58) Oláh Sándor rektor H.-Böszörmény, 1 frt. 59) Osváth Imre ref. lelk. esperes, Sarkad, 1 frt. 60) Horváth János ref. egyház főgondnoka, Turkeve, rendel 10 példányt. 61) Reform. egyház és iskola Turkevében, rendel 40 példányt (két utóbbi szám Harsányi Sándor turkevei ref. lelkész által). Jelen közlemény összege 11 frt 60 kr. és 50 példányra megrendelés. Eddigi összeg 64 frt 30 kr. és 130 megrendelt példány. A szines borítékba fűzött művecske megjelenik június 15-re s szétküldése azonnal megkezdetik. Pártolói jelentkezések 5 vagy 10 példányra elfogadtatnak jun. 14-ig. mint zárhatáridőig. Lásd az eredeti Felhívást Lapunk 14-ik számában. Debreczenben, 1877. június 4. Balogh Ferencz.

— Angol hon. Az „angol presbyterián egyház“ számlál 260 gyülekezetet (egyes egyházak) ugyanannyi lelképásztorral, s így kisebb mint a magyar ref. egyházkerületek legkisebbike, s mégis hatalmas erőt tud kifejteni. — A walesi presbyterián egyház (Nagy-Britanniában) 1102 egyes egyházzal bir, az irhoni 600-al.

— Verőcz e. A drégely-palánki helv. hitv. egyházmegye f. évi május 15-én Verőczén tartotta közgyűlését, holott is a losonczy gondnok elhalálozása folytán megüresedett világi tanácsbírói tisztségre Kovács Ferencs kir. közjegyző Losonczon, azelőtt jogtanár a debreczeni kollégiomban, az egyházmegye összes szavazatával megválasztott. Egyidejűleg egyházi tanácsbíróvá Nagy Mihály lelkész, e. megyei pénztárnokká pedig Nagy Gedeon lelkész urak választata.

— (Halálozás.) Ondi Gábor 2-od é. jogh. a debr. jogakadémiában, meghalt jun. 4-én S.-Patakon s eltemettetett jun. 5-én ugyanott. — A reményes ifjunak legyen béke hamvai felett!

H I R D E T M É N Y.

Pályázat

a karczagi reform. fiiskolában megürült egyik elemi tanítóságra. Évi fizetmény: 315 frt o. é., 15 köből kétszeres búza, 15 köből árpa, 42 frt lakbér. — Kötelesség: az elemi fiiskolában a 3-ik, vagy e helyett akármely más osztály tanítása. Pályázni kívánók kellőleg felszerelt folyamodványukat tiszteletes Hajnal Elek ref. lelkész urhoz, mint a karczagi ref. iskola-szék elnökéhez folyó évi augusztus hó első napjáig küldjék be. Karczagon, 1877. június hó 3.

Kovács Imre,
iskolaszéki jegyző.

1—3

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.